

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta  
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

# Kartläggning av nuläget — Metoder för utvärdering av åldersvänlighet

31.10.2023 | Tammerfors universitet och Äldreinstitutet

**PROJEKT:**

Kvalitetsindikatorer för åldersvänlighet i Finland – kommunernas och välfärdsområdenas beredskap med tanke på befolkningens åldrande

## Mål för kartläggningen

Vi undersökte hurdana lokala och regionala metoder för utvärdering (mätare, kvalitetsindikatorer, kvalitetsnivåer och verksamhetspraxis) kommunerna och välfärdsområdena använder i anslutning till beredskapen för en åldrande befolkning och främjandet av åldersvänlighet. Vi analyserade systematiskt omfattande välfärdsberättelser och kompletterade analysen med äldrepolitiska program.



# Definition av begrepp

## BEREDSKAP FÖR ÅLDRANDE

avser här hur kommunerna och välfärdsområdena **följer upp de kvantitativa och kvalitativa behov som hänför sig till en åldrande befolkning samt svarar mot dessa med tanke på framtida behov.**

Också beredskap i fråga om boende för en åldrande befolkning är viktigt ur både kommunens och de äldres egen synvinkel.

# Definition av begrepp

## ÅLDERSVÄNLIGHET

syftar här på en kommun och en boendemiljö som **beaktar behov och resurser hos äldre invånare samt stöder deras aktivitet, delaktighet, välfärd och trygghet**. I en åldersvänlig miljö finns det tillräckligt med tjänster som tryggar välfärden och de är lättillgängliga.

Bostadsområden och bostadshus har planerats så att de ska lämpa sig för alla, och det finns boendelösningar som lämpar sig för äldre. Boendemiljön är lätt att uppfatta och tillgänglig, det är lätt att röra sig i den. Förbindelseleder och trafiklösningar beaktar invånare med nedsatt funktions- och rörelseförmåga. Alla har möjlighet att delta i att utveckla sin boendemiljö och tjänsterna i den.

## Observationer om välfärdsberättelserna

- Indikatorerna används i stor omfattning, men de är ofta separata från mål och åtgärder.
- Effektkedjor mellan mål, utförda åtgärder och indikatorer analyseras i liten utsträckning.
- För indikatorerna fastställs sällan målnivåer.
- I kommunerna utförs regional granskning i liten utsträckning.
- Indikatorerna som gäller äldre är inriktade på social- och hälsovårdstjänster.
- Det förekommer sällan indikatorer som beskriver de äldres liv på ett mer övergripande sätt, såsom de äldres resurser, hur smidig deras vardag är, faktorer som stärker välfärden, boendemiljön och den sociala delaktigheten.



## Slutsatser

Åldersvänlighet och beredskap är omfattande och övergripande begrepp som inte endast begränsar sig till tjänster för äldre. Den bästa bilden av indikatorer, mätare och metoder för utvärdering som hänför sig till de undersökta begreppen gav de välfärdsberättelser, i vilka perspektivet på välfärd var brett och förenade olika förvaltningsområden.

Välfärdsberättelserna varierar till sitt genomförande och sin struktur, men användningen av den elektroniska välfärdsberättelsen och TEAviisari gjorde dem mer enhetliga.

I fortsättningen förenhetligas genomförandet av välfärdsberättelserna också genom användningen av minimiindikatorer och HYTE-koefficienten (ett incitament i form av en tilläggsdel till statsandelen för främjande av hälsa och välfärd i kommunerna).

# Slutsatser

**Indikatorer och mätare som gäller äldre användes i välfärdsberättelserna på tre nivåer:**

- 1.** Befolkningsgruppens välfärdsläge och dess förändring (alla kommuner)
- 2.** Förvaltningsmässiga strukturer och processer för främjande av hälsa och välfärd i TEAviisari (knappt hälften av kommunerna)
- 3.** Systematisk utvärdering av åtgärderna enligt målen i välfärdsplanen (cirka en fjärdedel av kommunerna)

Vi kommer att fördjupa vår förståelse av ämnet under 2024 med hjälp av enkäter och intervjuer.

## Exempel på indikatorer som gäller äldre

### En åldrande befolkning

Andelen äldre av befolkningen (65+/75+/85+), befolkningsprognos (65+/75+), dödlighet (65+), medelålder för pensionering

### Boende och levnadsförhållanden

Personer som bor hemma (75+), ensamboende (75+), en persons bostadshushåll (75 +), mottagare av bostadsbidrag för pensionstagare (% av bostadshushållen), utkomststödstagare (65+)

### Hälsa och funktionsförmåga

Andelen personer som upplever att den egna hälsan är högst medelmåttig (65+/75+), personer med minnessjukdomar (75+), andelen personer som upplever att de har ett dåligt minne (75+), demensindex, andelen personer som upplever stora svårigheter att ta hand om sig själv (75+), andelen personer som har stora svårigheter att gå en sträcka på 500 meter (65+/75+)

### Livskvalitet

Upplevd välfärd/livskvalitet (65+), andelen personer som känner sig ensamma (65+/75+), andelen personer som upplever betydande psykisk påfrestning (65+/75+)

### Olycksfall

Höftfraktur (65+), patienter som fått sjukhusvård till följd av skador och förgiftningar (65+), dödsfall i bränder bland personer över 65 år

### Levnadsvanor

Andelen personer som dricker för mycket alkohol (65+), kroppsmasseindex (65 +), andelen personer som inte motionerar på fritiden (65+/75+), motionsaktivitet (65+)

### Delaktighet

Andelen personer som aktivt deltar i organisationsverksamhet (65+, 75+)

### Tillgång till social- och hälsovårdstjänster

Läkarbesök inom primärvårdens öppenvård (65+/1000 i samma åldrar), personer som fick regelbunden hemvård (75+), klienter inom serviceboende för äldre med heldygnsomsorg (75+), klienter på ålderdomshem eller i långvarig institutionsvård på hälsovårdscentraler (75+), vårdperioder i anslutning till fallolyckor (65+), motionsgrupper (75+)

### Stöd och understöd

Stöd för närståendevård, personer i åldrarna 75 år och över som vårdats under året, mottagare av bostadsbidrag för pensionstagare (% av bostadshushållen), utkomststödstagare (65+), personer med rätt till specialersättningsgilla läkemedel (65 +, % av befolkningen i samma ålder), andelen personer som fått folkpension (65+), medelpension

### Annat

Utförda individuella åtgärder för att förebygga fallolyckor i förhållande till antalet invånare i området som löper stor risk för fallolyckor (kommunstatistik)



## Materialet

Kommunernas omfattande välfärdsberättelser (n=54).  
Hämtade på Kommunförbundets ([www.hyvinvointikertomus.fi](http://www.hyvinvointikertomus.fi))  
och kommunernas webbplatser i april–juni 2023.

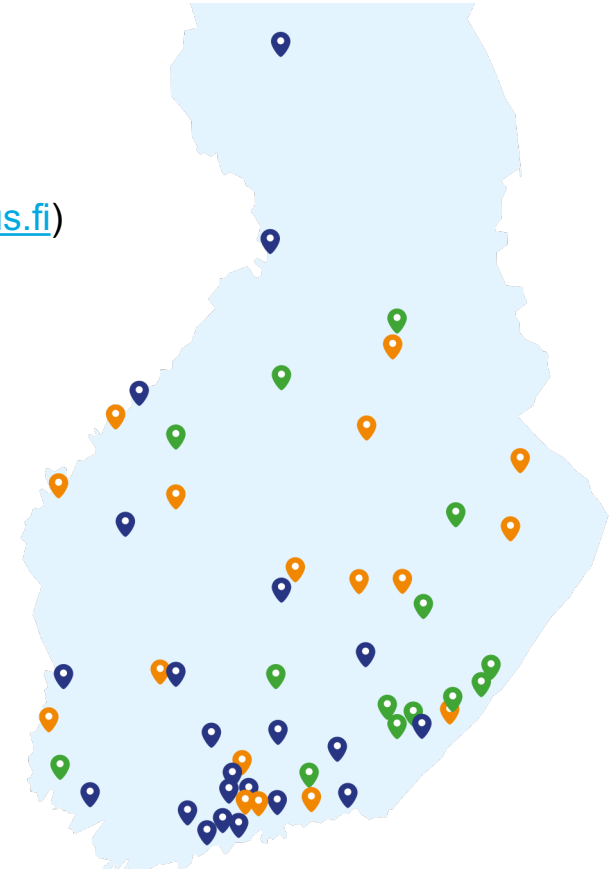
Välfärdsberättelserna behandlade i huvudsak  
fullmäktigeperioden 2017–2021.

 **22 stora kommuner** (över 40 000 invånare)

 **18 medelstora kommuner**  
(40 000 – 6 000 invånare)

 **14 små kommuner** (under 6 000 invånare)

Dessutom granskades välfärdsområdenas omfattande  
välfärdsberättelser (n=9) samt kommunernas (n=141)  
och välfärdsområdenas (n=10) äldrepolitiska program.



Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta  
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

# Kvalitetsindikatorer för åldersvänlighet i Finland 2023–2025

Projektchef  
Anu Siren  
professor, gerontologi  
[anu.siren@tuni.fi](mailto:anu.siren@tuni.fi)  
050 475 0373

